

הדרמה של היותנו בגוף

זה כמה חודשים שאני הולכת תוהה ובוהה, מסתבכת בעקבות הזמנה נדיבה לכתוב משהו על הגוף מנקודת מבט של הקבלה. לפנות בוקר התעוררתי עם מועקה מפתיעה בחזה. רגע לפני כן ישבתי עם אמי בחדר מלא אנשים מחופשים. לפתע היא התרוממה, הנייד צמוד לאוזנה ומבט של "זה קרה" על פניה. קמתי מיד והלכתי אחריה לחדר השני בידיעה ש"סבתא". סבתא התרוממה במיטה, שעונה על שתי ידיים כחושות, פניה היו לבנות כאילו מישוהו שכח עליה מסכת גבס. היא היתה לאה מאור. "סבתא מה קרה?" שאלתי אותה. היא נאחזה בי, כפופה, חלשה מאור. פסענו לאט לעבר המסדרון, אולי ריחפנו. שם היא גלשה מידי ונשמטה ברכות אל הרצפה, כמו שמיכה קלה נפרש גופה, זרוע תחת ראש, והיא נשכבה על צדה. "בבקשה תמותי לך עכשיו פה בשקט, בבית" התפללתי בתוכי. "אני מסכנונת" היא אמרה אל תוך עיני ואז נעצה מבט נואש בקיר שמולנו והתעוררתי. כשאני מוטלת על צדי בחושך, התחילו לרדת בתוך המועקה, אחת ועוד אחת, כמו גשם, המילים על הגוף והקבלה.

*

גוף הוא נוכחות, הוא עצם בחלל. יש לו גבולות. אפשר לראות אותו ולגעת בו. יש לו שטח פנים ויש לו פנימיות. הוא גשמי. גוף הוא מה שאין לאלוהים, אלא אם אנחנו פותחים את כתבי המקובלים.

אפשר לומר שבכתבים האלה מפותחים באופן הרציני ביותר, או השערורייתי ביותר, אותם פסוקים מוקשים מספר בראשית שמספרים על בריאת האדם - זכר ונקבה - בצלמו ובדמותו של אלוהים.

הפרשנים לדרוניהם פטרו כמובן את התיאור הבעייתי הזה בכל מיני דרכים ותירוצים, שנועדו להרחיק את צורת האדם מאלוהים. המקובלים פתרו את העניין באופן אחר. בכתביהם נמצא סיפור בריאה אלטרנטיבי, שבו העולם הזה החרוז האחרון בשרשרת אירועים שראשיתם בפרפור עדין ודק שצץ לפתע ברגע קדמון בתוככי האינסוף, פרפור שהמקובלים מכנים אותו 'התעוררות הרצון'.

הרצון האלוהי פורץ את האינסוף כשהוא מתבחן מתוכו ומכאן והלאה הוא הולך ומשתלשל, הולך ומתפרט במהלך שנראה כאובדן שליטה.

במהלך זה מתפשט כוח הרצון העליון וכמו מנביע מתוכו עשרה כוחות, עשר מהויות עליונות שהמקובלים קוראים להן בין היתר 'עשר הספירות' ובהן מתגלה או משתקף מראה דמות האל, שהוא כמראה דמות אדם; זכר ונקבה. הזכר מפורט ובין איבריו ניתן למנות ראש (שלוש ספירות עליונות), שתי ידיים, גו, שתי רגליים ואיבר הברית, ואילו הנקבה היא הספירה העשירית, שהמקובלים אינם נוטים לרוב לפרט את איבריה. זכר ונקבה אלה הם שמרכיבים את עשר הספירות שבהן מגולם הגוף האלוהי הקדוש, שהשתלשל או בלשון המקובלים - שנמשך ונאצל מתוך האינסוף מאותו רגע גורלי של התעוררות הרצון. גופנו עלי אדמות - גברים ונשים - הוא התגלמותו האחרונה, הגשמית ביותר של אותו גוף אלוהי.

כל אדם אם כן, מגלם בגופו מצד אחד בחינה מסוימת של האלוהות (זכר או נקבה), ומאידך כל אדם גם כולל בגופו את האלוהות כולה.

שרון פזנר, The Lovers, טכניקה מעורבת

כמו הגוף האנושי גם הגוף האלוהי הוא מבנה דינמי ומורכב, שבין איבריו פועלים מתחים פנימיים ופרט לכך אורבות לו סכנות מבחון. כמו הגוף האנושי, גם הגוף האלוהי נוקק לתיאום ולחיבור בין איבריו כדי שיתפקד כראוי.

מעבר לשיקוף ההרדי, שני הגופים - האנושי והאלוהי - גם משקפים במבנם את העקרונות הפנימיים שמניעים אותם. כך למשל שני הצדדים בגוף האדם ובגוף האל שבספירות - ימין ושמאל (שתי עיניים, שני נחיריים, שתי זרועות, שתי רגליים) משקפים שניות של נטיות ויצרים שפועלים באל ובאדם - מידת החסד ומידת הדין, יצר טוב ויצר רע. מרכז הגוף לעומת זאת (הראש, הגן, איבר הברית) משקף את מידת הרחמים האלוהית והאנושית שעל פי המקובלים מתהווה כתוצאה מהאיזון בין שני הכוחות המנוגדים שפועלים באל ובאדם (כוח הדין וכוח החסד, הכוח הנקיב והכוח הזכרי, הכוח המגביל והכוח המשפיע) ומשקפת את מזיגתם יחד.

הגוף הוא אם כן עדות מוחצנת למהות הפנימית של ההוויה, למן ההוויה האלוהית המתגלה ועד להוויה האנושית - והיא שהקיום הוא תוצר של שניות ועל כן הוא תלוי באיזון בין כוחות מנוגדים.

היותנו בצלם אלוהים, פירושו שאנחנו מגלמים בגופנו עלי אדמות את הדרמה האלוהית הקדומה והמתמשכת, שנעוצה ביציאתו של האל מקיום אינסופי נעלם, נטול גבולות וגוף, אל קיום מתגלה, שהוא בהכרח בגבול ועל כן בגוף. עם מהלך גורלי זה של האלוהות נוצרה השניות; השניות שבין האין ליש, שבין החומר לצורה, שבין האינסוף לגבול, שבין זכר (שהוא התגלמות השפע, בהיותו המזריע) לנקבה (שהיא, על פי המקובלים, התגלמות הגבול, בבחינתה כרחם וכבית לזרע הזכר). היותנו בצלם אלוהים פירושו שבקיומנו כגוף אנושי אנחנו מגלמים שניות גורלית.

בשל השניות הזאת, ממש כמותנו גם האלוהות המתגלה נתונה מרגע הופעתה לדינמיקות של פירוד וחיבור, של הרמוניה ומשבר; ועל פי המקובלים, כבני דמותה האחרונים, כשיקופה הגשמי ביותר, הנגלה ביותר, על כתפינו מוטלת האחריות המתמדת להשבת ההרמוניה לגוף האלוהי ולחיבורם המתמיד של איבריו שמגולמים בזכר ובנקבה, בחסד וברדין, לכדי גוף אחד. רק במצב זה של אחדות יכולה החיות האלוהית לזרום, לקיים ולהפעים את כל העולמות.

מהלך זה של התאחדות האיברים האלוהיים קורה על פי המקובלים בדרגות שונות כל העת, מכוחם של הצדיקים. כשהוא יקרה במלואו יוכלו סוף סוף גם כל הגופים האומללים עלי אדמות להיות אחד ולשכוח מאין באו ולאן נדמה להם שהם הולכים.

◆